

Web 3.0'da Çocukların Sanal Mahremiyetine Adli Bir Bakış

A Forensic Glance to Children's Virtual Privacy in Web 3.0

Mehmet Aykut Erk, Sunay Fırat*

Öz: Haberleşme ve iletişim çağının dönüm noktalarından biri olan sosyal medya dönemi ile iletişim ve paylaşım sınırsız hale gelmiştir. Birçok aile eskiden olduğu gibi çocuklarına oyun ortamı sağlamak yerine teknolojik araçlara başvurmayı tercih eder hale gelmiştir. En büyük video paylaşım platformu olarak kabul edilen Youtube ve son dönemde çocukların bir diğer uğrak noktası olan mikro-film uygulamaları yoluyla milyonların beğenisine çıkan çocukların, akıllı telefon ve tabletler aracılığıyla kolay ulaşılabilirlik ve kişisel bilgilerinin gizliliği bakımından tehdit altında oldukları düşünülmektedir.

Çocukların/ergenlerin akranlarıyla iletişim kurmaları olumlu kimlik gelişimleri için gereklidir. Çevrimiçi dünyada herhangi bir rehberi olmadan kendi başına hareket eden çocuk veya gençler bu kimlik arayışı sırasında akranlarınca kabul görmek adına “trend” olan sosyal medya akımlarına katılabilmektedirler.

Çocukların/gençlerin karşılaşabileceği bir başka tehlike ise video-paylaşım sitelerinin artık birer ticaret unsuru haline gelmesinden kaynaklı olabilmektedir. Bu kazançtan pay almak isteyen içerik üretici aileler ise artık kendi çocuklarını da videoların başrolü haline getirmeye başlamışlardır. Bu sitelerdeki videolarda rol alan çocuklar için bir diğer olumsuzluk ise çocukların erişimi sınırsız olan bu videolara yapılan yorumlara maruz kalmalarıdır. Kimi yorumcunun kıskançlık ve öfke duyduğu bu yorumlar bir çeşit “siber zorbalık” olarak nitelendirilebilmektedir.

Sonuç olarak, Youtube ya da video-platform sitelerinin yaygın olarak kullanımı göz önünde bulundurulduğunda çocukların kişisel bilgilerinin ve mahremiyetinin titiz bir biçimde korunması gerektiği anlaşılmaktadır. Çocuklar üzerinden güdülen satış politikalarının çocuğun ruhsal gelişimine zarar verdiği uzmanlarca dile getirilmeli, çocukların ekonomik ve cinsel olarak istismar ve ihmal edildiği düşünülen platformlar yasal kanallarla uyarılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: YouTube, TikTok, Çocuk, Ergen, İhmal, İstismar

Abstract: With the social media era considering as a turning point for communication age sharing has become unlimited. Many families have chosen technological devices rather than a safe play area for their children. It has been considered that children hang by a thread regarding easily accessibility and personal info via YouTube which is considered the biggest video sharing platform and another recent micro-film application which is popular with children.

It is necessary that children and adolescents to get connect with their peers. The children and adolescents who are lurking in online world without any guidance may join social media movements so called “trends”.

The other thread which children and adolescents could face is the video-sharing sites which turned into trading sector. While children are online, their parents who have an urge to get goods from those sites give their children a chief part in those videos.

Another negativity for children who have a role in these videos is destructive comments that are typed under videos. Some comments which are filled with jealousy and anger can be labeled as “cyber-bullying”

Consequently, when the severe usage of YouTube and video-sharing sites considered, it has been a necessity to protect children's personal information and their privacy. The harm which is stemmed from sales policy has to be spoken by experts. If there are some platforms which are harmful for children by the meaning of sexual and economical abuse have to be warned.

Keywords: YouTube, TikTok, Child, Adolescent, Neglect, Abuse

DOI: 10.17986/blm.2020.v25i1.1341

Sunay Fırat: Doç. Dr. Sunay Fırat, Çukurova Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adana
E-posta: sunayfırat@gmail.com
ORCIDiD: https://orcid.org/0000-0002-9960-0836

Mehmet Aykut Erk: Uzm. Psk., Çukurova Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, Adana
E-posta: maykuterk@gmail.com
ORCIDiD: https://orcid.org/0000-0002-4362-2729

Bildirimler

*Sorumlu Yazar

Bu çalışma, 18th International Eastern Mediterranean Family Medicine Congress 25 – 28 April, 2019 – Adana Divan Hotel, Turkey Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

Finansal Destek

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir mali destek kullanımı bildirmemişlerdir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Etik Beyan

Çalışmamız Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yazılmış olup, etik izin alınmasına ihtiyaç bulunmamaktadır.

Geliş: 24.09.2019

Düzeltilme: 01.11.2019

Kabul: 12.11.2019

p-ISSN: 1300-865X

e-ISSN: 2149-4533

www.adlitipbulteni.com

1. Giriş

Haberleşme ve iletişim çağının önemli virajlarından biri olan sosyal medya dönemi ile birlikte, iletişim ve paylaşım neredeyse sınırsız bir hale gelmiştir. Anonimleşme, siber-zorbalık vb. kavramların sık sık duyulduğu günümüz bilişim teknolojileri ile birlikte sürekli değişen bu sanal dünyada çocuklar, toplam internet kullanıcısı sayısının üçte birini oluşturmaktadır (1). Web 2.0'dan Web 3.0'a doğru gerçekleşen bu değişimle sosyal medyanın ve kişisel hayatın kamuya paylaşım olanağı, çocukların video paylaşım platformlarında denetim altında bulundurulma zorunluluğunu gündeme getirmiştir.

2. Youtube Video Paylaşım Platformu

En büyük video paylaşım platformu olarak kabul edilen Youtube, 76 farklı dil ve 88 ülkeden erişim imkânı ile bir milyardan fazla kullanıcıya sahiptir (2). On üç yaş altı çocukların sıklıkla kullandığı ve 8 yaşa kadar çocukların en önemli eğlence aracı olarak gördüğü bu platform kullanıcıların kendi içeriklerini üretip kişisel bilgilerini anonim izleyicilere paylaşabilmesini sağlıyor (3-5). Youtube İş Ortağı Programı ile Youtube, içerik üreticisi kullanıcılarına reklam geliri gibi maddi kazanç sağlayacak bir sistem geliştirmiştir. Böylelikle video üreticileri, hem kendi videolarında tanıttıkları; oyuncak, şekerleme, video oyunu vb. çocukların ilgisini çekebilecek ürünlerden sponsorluk payı alırken hem de Youtube'un söz konusu programı ile izlenme ve beğeni başı belirlenen miktarlarda kazanç elde edebilmektedirler (6). 2018 yılında İş Ortağı programına dahil olabilmek için son 12 ayda 4000 saat izlenme ve 1000 takipçi sayısına ulaşmak gerek-mektedir (7). Youtube'un kullanıcılarını "yaratıcı içerik üreticilerine" çevirme amacı ile kullanıcıları daha fazla içerik üretmeleri için ekonomik anlamda koşullaması (8) Youtube'un insanlarda bir çeşit hırs doğurarak herkesin ünlü olmak için çabaladığı bir platform haline gelmesine neden olmuştur (9). Bu yüzden küçük yaşta kullanıcılar bir "mikro-şöhret" elde edebilmek adına senaryolu veya senaryosuz kişisel hayatlarından kesitleri kamuoyunu sunmaya başlamışlardır.

2.1. Mikro-Film Uygulamalarında Çocuğun Mahremiyeti

Son dönemde 18 yaş altı çocukların bir diğer uğrak noktası ise mikro-film uygulamaları olmuştur (10). Playback şeklinde oluşturulan oldukça kısa süreli video kesitleri ile milyonların beğenisine çıkan çocuklar, akıllı telefon ve tabletler vasıtasıyla kolay ulaşılabilirlik ve kişisel bilgilerinin gizliliği bakımından tehdit altındadırlar (11). Bu bakımdan TikTok, Musically vb. mikro-film

paylaşım uygulamaları çocukların velilerinin yasal izni bulunmadan verilerini kaydetme ve bu verilerin erişiminin üçüncü şahıslar tarafından kullanılması gibi iddialarla 5,7 milyar dolar cezaya hükmedilmiştir (12).

Çocukluk çağının en önemli gelişimsel ödevlerinden biri anlamlı sosyal ilişkiler geliştirebilme becerisidir. Ancak modern hayat, gençlerin oyun ve sosyal etkileşim alanlarını değiştirmiştir. Birçok aile eskiden olduğu gibi çocuklarına oyun ortamı sağlamak yerine onların teknolojik araçlara kolaylıkla ulaşımını sağlamaktadırlar (13).

2.2. Video Paylaşım Siteleri ve Mikro-Film Uygulamalarının Çocukta Bıraktığı Travmatik İzler

Çocukların özellikle de ergenlerin kimlik gelişim-lerindeki en önemli aşamalarından biri akranlarla kurdukları ilişkinin niteliğidir. Benliği ortaya koyma ya da benlik sunumu, çocukların diğerlerine göstermek istedikleri imajlarını ya da kimliklerini seçmesi anlamına gelmektedir. Bu süreçte çocuk kendini düşünceleri, hisleri ve davranışları bağlamında karşındakine açar. Kendini ifade ediş tarzı ve akranlarına kendini nasıl açtığı kimlik gelişimini etkilemektedir. Buradan hareketle günümüzde bu tarz video paylaşım kanallarını veya mikro-film uygulamalarını kullanan çocukların bu kimlik ödevi açısından çeşitli sorunlarla karşılaşabileceği çıkarımını yapmak yerinde olacaktır (14).

Çevrimiçi dünyada herhangi bir rehberi olmadan kendi başına hareket eden çocuk veya ergenler bu kimlik arayışı sırasında akranlarınca kabul görmek adına "trend" olan sosyal medya akımlarına katılabilmektedir. Söz konusu akımlardan biri de "boğma yarışı/mücadelesi (choking challenge)" olarak adlandırılan bir tür gövde gösterisidir. Yapılan bir çalışmaya göre 2005 yılında yayın hayatına başlayan Youtube'da en başından beri ergenlerin ilgisini çeken bu boğma yarışında akranlar aletli veya aletsiz bir şekilde kendilerini boğup bayılmadan hemen önce bu eylemi durdurarak "öfori" hissine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu davranış bir tür kendini kanıtlama ve güç gösterisi olarak düşünülmektedir. Yurtdışı kaynaklı bir çalışmaya göre söz konusu bu mücadelenin ergenler arasındaki görülme sıklığı %6 ile %12 arasında değişmektedir (15).

Çocuk ve ergenleri etkileyen bir diğer Youtube "trendi" ise öz-kıyımına ulaşmayan kendi kendine zarar verici davranışların videolarıdır. Bu davranış ergenler arasında %14 ile %21 arasında bir görülme sıklığına sahiptir (16). Yine bir trend olarak söz konusu zarar verici davranışların tekrarlı bir biçimde sergilenmesi çocuk ve ergenlerde kişilerarası iletişim zorlukları, artan psikiyatrik semptomlar ve sonuçlanmış intihar girişimleri gibi problemler

yaratabilmektedir (17). Bu tür davranışların video paylaşım platformları aracılığıyla yaygın hale gelmesinin de izleyici konumundaki çocuk ve ergenler için tehlike oluşturduğu ve bu durumun gelişimsel anlamda bir risk taşıdığı düşünülmektedir.

Çocuk ve gençlerin karşılaşabileceği bir başka tehdit ise video-paylaşım sitelerinin artık birer ticaret unsuru haline gelmesinden kaynaklı olabilmektedir. Youtube üzerinden yayınlanan videolar kendine direkt ya da dolaylı bir sponsor bulduğu taktirde içerik üreticileri artık belirli miktarlarda gelir elde edebilmektedirler (18). Bu gelişme özellikle internette geniş bir kullanım kitlesine sahip olan çocuk ve gençleri doğrudan etkilemektedir. Öyle ki artık video oyunları, oyuncaklar, çocuk oyunları ve çocuklara yönelik tüm materyaller çok “tıklanan” videolar arasında boy göstermektedir. Türkiye’den erişim sağlayan, kullanıcılar tarafından izlenen ve toplam izlenme sayıları 27,839,567,985 ile 567,171,174 arasında olan 100 kanaldan 21’inin oyuncak, video oyunları, çizgi film ve çocuk oyunları temalı kanallar olduğu tespit edilmiştir (19).

İzleyicilerin beğenisine sunulan birçok videoda çocuk ruh sağlığına zarar verebileceği düşünülen öğelerin var olduğu gözlenmiştir. Kan ve ölüm gibi ifadelerin bolca kullanıldığı bazı videolarda aileleri tarafından kameraya alınan çocukların “sahte” oyunları, çocukları gerçeklikten uzak ve sıkıntı verebilecek bir konuma düşürmektedir. Söz konusu “gerçek hayat” temalı videoların izlenme sayıları çocuklara arasında oldukça yüksektir. Bu tür videoların izleyici çocuklar için olumsuz örnek oluşturduğu düşünülmektedir (21). Videolardaki çocuklar eylemi yapıyor ve eğleniyor gibi görünseler de ebeveynlerinden komut almakta ve onlara yönelik hareket etmektedirler. Bazı videolarda ise çocuklar ya ebeveynleri ya da üretici firmalar tarafından ruhsal ve bedensel gelişimlerine uygun olmayan bir biçimde davranmaya zorlanmaktadır. Çocuğun özel hayat gizliliği hiçe sayılarak tüm bir günün anlatıldığı bazı videolarda başroldeki çocuğun makyaj yaptığı veya saçlarını yetişkinler gibi değişik renklere boyadığı görülmektedir (21, 22). Bu tür videoların, videoda rol alan çocuklar için bir diğer olumsuz yanı ise çocukların erişimi sınırsız olan bu videolara yapılan yorumlara maruz kalmalarıdır. Kimi yorumcunun kıskançlık ve öfke duyduğu yorumlar bir çeşit siber zorbalık olarak sayılabilmektedir. Gelişim evresinde olan küçük bir çocuk; dış görünüşü, ses tonu, karakteristik özellikleri nedeniyle diğer çocuklar tarafından yazılan kıskançlık, öfke, alay ve nefret dolu yorumlara maruz kalabilmekte, bu durum çocukların ruhsal durumlarını olumsuz etkileyebilmektedir (21).

Bununla birlikte söz konusu videolara konu olan veya söz konusu videoları izleyen çocukların ekonomik istismarı da gündeme gelmektedir. Çocukların zaman ve enerji harcayarak rol oynadığı içeriklerden hem videoların yayımlandığı hesabın sahibi olan aileleri hem reklam veren firmalar hem de video-paylaşım platformu faydalanmaktadır. Bu geliri sürekli hale getirmek için istikrarlı bir şekilde video çeken ve yayınlayan aileler izleyicilerini kaybetmemek için sürekli yeni içerikler üretme ihtiyacı hissedeabilmektedir. Tüm bunları gerçekleştirme mecburiyeti çocukları artık gerçek oyun ortamından koparıp bir çeşit sanal işçiye çevirdiği düşünülmektedir (21, 23).

3. Dijital Ayak İzleri ve Çocuğun Sanal Mahremiyeti

Sosyal paylaşım siteleri/uygulamalarındaki anonim ortam, çocukların kişisel bilgilerinin/görüntülerinin kimlerin eline geçtiğine dair herhangi bir bilgi sağlamamaktadır (24). Böylelikle çocukların kişisel bilgileri ve görüntülerinin görsel uyarılma amacıyla anonim şahıslar tarafından kullanılabilmesi iddiası gündeme gelmektedir (24, 25). Öyle ki Avrupa Birliği tarafından desteklenen bir projenin sonuçlarına göre internet ve sosyal medya gibi erişim ortamlarında zaman geçiren çocukların %22’sinin cinsel içerikli mesajlara maruz kaldığı saptanmıştır (26).

Web 3.0 ile değişen sanal güvenlik kavramı özellikle çocukların da internet ağlarına kolayca ulaşabilmesi ile birlikte daha da önem kazanmıştır. Bu anlamda çocukların çevrimiçi ortamda ihmal ve istismardan korunabilmesi için bazı tartışmaların yapılması gerekliliği doğmaktadır. Çalışmamızda çocuğun sanal güvenliği hakkında üç temel tartışma konusu belirlenmiştir. Bunlar; çocuğun sanal dünyada gerçekleştirdiği her eylem sonucu arkasında bıraktığı “dijital ayak izleri”, çocuğun sanal ortamda karşılaşabileceği farklı durumlara karşı verdiği tepkilerin kaynağı olan “muhakeme yeteneği” ve sosyal medya veya çocuğun kullanıcısı olduğu her türlü web sitesinin yasal dayanağı olarak kabul edilmesi gereken “bilgilendirilmiş onamdır”.

Sanal dünya ve çocuk ile ilgili en kritik sorunlardan biri çocuk kullanıcıların dijital kimliklerinin dijital ortamda yaşam boyu dolaşım halinde olabilmeleridir. Çevrimiçi platformların ve sosyal medya gereçlerinin bir bütünü olarak tanımlanan bu dijital kimlik, bilişim teknolojilerinin yaygınlaşması ile modern dünyada daha çok yer edinmiştir (27). Genellikle bireylerin ya da çocuk kullanıcıların paylaştıkları yazılı ya da görsel içerikler, bireylere ya da çocuklara gerçek çevrelerinden çok sanal ortamlarda etki etmektedir. Bu açıdan bakıldığında bireyler kişisel verileri hakkında her ne kadar tedbirli olursa olsun paylaşım ağları söz konusu dijital kimlikler üzerinde daha

büyük etkilere sahiptir (28). Böylelikle dijital kimliğe ev sahipliği yapan sosyal medya servisi, veriyi çoğunlukla ekonomik amaçlar için kullanabilmektedir.

Sosyal medya sitelerinin ya da firmalarının elinde bulundurduğu bu dijital kimlikler, bireylerin -şu durumda çocukların- bilgisi dahilinde değil iken başka kullanıcıların eline geçebilmekte ve sahibinden tamamen bağımsız başka bir sanal kimlik oluşturulabilmektedir. Öte yandan söz konusu veriler sadece sosyal medyada kullanılmak için değil ayrıca veri ticareti yapan başka dijital hizmet sağlayıcılarının da eline geçebilmektedir. Bu açıdan, çocukların verilerini toplayan kurum sayısı arttıkça, çocukların ve ebeveynlerinin söz konusu kişisel veriler üzerindeki hâkimiyeti de ortadan kalkmaktadır. Bu durum ebeveynlerden kaynaklanan bir çeşit ihmal olarak düşünülebilmektedir (29).

Boyd'un (2008) belirttiği gibi, internet üzerinden toplanan veriler otomatik olarak kayıt altına alınıp saklanması ile sürekli hale gelmektedir (30). Çeşitli kanallardan toplanan bu verilerin sürekliliği çocuklar için etik sorunlar doğurmaktadır. Ayrıca bu verilerin çocuğun hayatı boyunca var olması ve uzun süreli etkilerinin veya sonuçlarının meydana gelmesi daha önemli bir sorun haline gelmektedir (31).

Teknolojideki bu hızlı ilerleme ile birlikte veri anonimleşmesi de bir başka problemi oluşturmaktadır. Bu sorun, verilerin dijital ortamda kümelenmesi ve anonimleşmesi ile birlikte doğan mahremiyet açısından dolayı oluşmaktadır (32). Sanal ortamda anonimleşen veriler, üçüncü parti yazılımcıları ya da servis sağlayıcılar için mahremiyet açısından güvenli bir argüman olsa da bazı teknikler ile bu verilerin anonimliğinin ortadan kaldırılabilmesi de mümkün hale gelebilmektedir (30,33). Çocukların, anonimleşen dijital kimliklerinin yeniden gerçek kimliklere dönüşmesi çocuğun hayatında olumsuz etkilere yol açabilecektir. Gerçek kimlikleri üzerindeki söz konusu mahremiyet eksikliği onların gelecekteki sosyal yaşantılarını ile iş ve özel hayatlarını zedeleyebilecek ve ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olabilecektir (28).

Ancak tüm bunlara rağmen Youtube vb. platformların kazanç sağlaması ile birlikte bu büyük pastadan pay almak isteyen içerik üretici ebeveynler ise artık kendi çocuklarını da videoların başrolü haline getirmeye başlamıştır. Ancak bu bir sorunu gündeme getirmektedir. UNICEF Veri Araştırma ve Politikalar Departmanı'na göre, çocuklar çevrimiçi platformlarda sürekli dijital izler bırakmakta ve bunların kötü niyetli kişiler tarafından takip edilip istismar edilebileceği bu nedenle dijital ortamda acilen çocukların dijital ayak izlerini koruyacak önlemlerin gerekliliğini vurgulanmaktadır (20).

4. Çocuğun Muhakeme Yeteneği

Genel kanı olarak günümüzde çocukların teknolojiyi etkin bir biçimde kullandıkları düşünülse de (34) sosyal medyada paylaştıkları kişisel verilerin ileriye dönük kullanımı, kişisel verileri kopyalayan ve bu verileri üçüncü parti yazılımlara sunan çerezler vb. internet kavramları hakkında farkındalıkları olmadıkları kabul edilmektedir (35). Bu bakımdan çocukların bilişsel yetenekleri düşünüldüğünde ileriye dönük muhakeme yetilerinin karar verme düzlemi üzerinde hala gelişmekte olduğu fark edilmelidir (36). Ayrıca sıklıkla dürtüsel hareket eden 12-14 yaş ergenlerin daha fazla risk içeren davranışta bulunabileceği göz önüne alındığında kişisel veriler konusunda daha dikkatsiz oldukları düşünülmektedir (37).

5. Bilgilendirilmiş Onam

Sosyal medya sitelerine üye olma veya çeşitli siteler üzerinden bir satın alma işlemi gerçekleştirebilmek için kimlik bilgilerinin verilmesi gibi durumlarda özellikle veri güvenliğinin sağlanması için "bilgilendirilmiş onam" ihtiyacı gündeme gelmektedir. Çocukların velisinin bilgisi yok iken bu onamın alınması bir başka etik sorunu oluşturmaktadır (38). Bilgilendirilmiş onam hakkında 2005 yılında yapılan bir araştırmaya göre çocuklar için dizayn edilmiş sitelerin hiçbirinde açık talimatlar bulunmamaktaydı. Ayrıca bilgilendirilmiş onamın da içeriğinde bulunması gereken "kullanım koşulları" oldukça yasal bir dil ile yazılmıştı (39). Öte yandan "kullanım koşulları" seçeneği çocukları ve ebeveynleri bir yanda karmaşık hükümler ve koşullar diğer yanda almak istedikleri hizmetten feragat etmek gibi iki kutuplu bir tercihe zorlamaktadır. Böylelikle bu siteler verilerin güvenliği anlamında kendilerini koruduklarını iddia etmektedirler. Ancak siteler kullanıcıların açık olmayan ve anlayamadıkları bir ifade hakkında onam vermelerini beklemektedirler.

6. Sonuç

Karşılaşılan bu problemler Türk Medeni Kanunu kişilik haklarının korunmasına dair maddeler ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 20. ve 41. maddeleri gibi yasal bir çerçevede değerlendirilmelidir. Türk Medeni Kanunu madde 24, 25 ve 26 kişiliğin korunmasına yöneliktir. Bu maddelere göre kişinin adı, şerefi haysiyeti maddi ve manevi bütünlüğü yasal koruma altındadır ve söz konusu yasal ilkelere zarar verenler hakkında yasal işlem başlatılabilir (40). Bu bakımdan internet üzerinden kişinin manevi bütünlüğüne zarar vermek mümkün görünmektedir.

Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 20; "Herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile

hayatının gizliliğine dokunulamaz.” ifadesini içermektedir. Yine Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 41, ailenin korunması ve çocukluk haklarına dairdir ve devletin her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alacağını bildirmektedir.

Youtube ya da diğer sosyal medya platformlarında belirli bir şöhrete sahip olan ve aileleri tarafından teşvik edilerek üzerinden para kazanılan birçok çocuk bulunmaktadır. Çocuğu çeşitli zararlardan ve istismardan koruması gereken ebeveyn, kendisi çocuğunu ekonomik olarak istismar etmekte, çocuğunu teşhir ederek kişilik haklarının ihlal edilmesine (bilinçli ya da bilinçsiz şekilde) yol açabilmektedir (41).

Sosyal medyanın veya çocukların sıklıkla kullandığı uygulamaların ve sanal hizmetlerin birtakım kişisel verileri elde ettiği tartışılmaz bir gerçektir. Ancak bu durum çocukların lehine de işleyebilir. Özellikle toplanan bu veriler yeterli analizler ile çocuklar için yaşamsal haritalara dökülebilmektedir (42). Böylelikle yaşamsal ihtiyaçları bulunan zor durumdaki çocukların olduğu lokasyonlar tespit edilerek söz konusu ihtiyacın giderilmesi için daha net yardımlar yapılabilir.

Veri toplayıcıları, özellikle çocukların sistem tarafından fark edilmeden “kullanım koşullarını” kabul ederek verilerini paylaştığı sosyal medya platformlarında çözüm önerileri geliştirmelidirler. Günümüzde akıllı telefonların yaygınlaşması ile birlikte teknolojiye gelişmeler güvenlik önlemlerinin de çeşitlenmesini sağlamaktadır. Göz (iris) ya da yüz taraması gibi teknikler kullanılarak kullanıcının yaşı tespit edilebilmektedir (43). Şayet üye olup “verilerini” paylaşmak isteyen birey, ulusal ve uluslararası hukuki tanımlamalara göre çocuk olarak kabul ediliyorsa, verilerinin paylaşım başvurusu onaylanmayabilir. Öte yandan bir veli yordamı ile bu sisteme dahil olmak isteyen çocuk, bunu ebeveynlerine bildirdiğinde ise onları bilgilendirmiş olacağından böylelikle çocuğun mahremiyeti de korunmuş olacaktır.

Sonuç olarak, bilişim teknolojilerinin kullanım sıklığı, internetin yaygınlaşması ve sosyal mecraların sürekli artan ve değişen yapısı göz önünde bulundurulduğunda çocukların kişisel bilgilerinin ve mahremiyetinin titiz bir biçimde korunması gerektiği anlaşılmaktadır. Ailelerin çocuklarının akıllı telefon, tablet vb. gibi ekranlar başında geçirdikleri süreleri bir kurala bindirmeleri ve çocukların kullanım süreleri boyunca onları kontrol etmeleri gerekmektedir. Ekonomik kaygıların ve çocuklar üzerinden güdülen satış politikalarının çocuğun ruhsal gelişimine zarar verdiği uzmanlarca dile getirilmelidir. Aynı zamanda çocukların ekonomik istismar ve ihmal edildiği düşünülen platformlar yasal olarak uyarılmalıdır. Bu platformlar istismar ve ihmale karşı çözümler üretmeli ve bu çözümlerin kalıcı olmasını sağlamalıdır.

Kaynaklar

1. Livingstone S, Carr J, Byrne J. One in Three: Internet Governance and Children's Rights. Innocenti Discussion Paper. UNICEF Office of Research Florence, January 2016. <https://www.unicef-irc.org/publications/795-one-in-three-internet-governance-and-childrens-rights.html>
2. YouTube press, 2018. <https://www.youtube.com/> Erişim Tarihi: 17.03. 2018.
3. Souza-Araujo C, Almeida V, Doneda D, Hartung P, Magno G, Meira W. Characterizing videos, audience and advertising in YouTube channels for kids. arXiv preprint, 2017 Erişim Tarihi: 11. 02. 2019. <https://doi.org/10.1145/1235>
4. Blackwell CK, Lauricella AR, Conway A, Wartella E. Children and the internet: Developmental implications of web site preferences among 8-to 12-year-old children. Journal of Broadcasting & Electronic Media. 2014;58(1):1-20. <https://doi.org/10.1080/08838151.2013.875022>
5. Tur-Viñes V, Núñez-Gómez P, González-Río MJ. Kid influencers on YouTube. A space for responsibility. Revista Latina de Comunicación Social. 2018;73:1211-1230. <http://www.revistalatinacs.org/073paper/1303/62en.html> <https://doi.org/10.4185/RLCS-2018-1303en>.
6. Hou M. Social media celebrity and the institutionalization of YouTube. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*. 2018:1-20. <https://doi.org/10.1177/1354856517750368>.
7. YouTube (n/d). YouTube Partner Program overview. Available at <https://support.google.com/youtube/answer/72851?hl=en> Erişim tarihi: 10.02.2019.
8. Bakioglu BS. Exposing convergence: YouTube, fan labour, and anxiety of cultural production in Lonelygirl15. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*. 2018;24(2):184-204. <https://doi.org/10.1177/1354856516655527>.
9. Raun T. Capitalizing intimacy: New subcultural forms of micro-celebrity strategies and affective labour on YouTube. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*. 2018;24(1):99-113. <https://doi.org/10.1177/1354856517736983>.
10. Liu S. Exploration and Analysis of the Integrated Enterprise Marketing in the Context of Microfilms and New Media. In 2018 2nd International Conference on Education Innovation and Social Science (ICEISS 2018). Atlantis Press, December 2018. <https://www.atlantis-press.com/proceedings/iceiss-18/25907303>. Erişim Tarihi: 11. 02.2019 <https://doi.org/10.2991/iceiss-18.2018.10>
11. Sari EK, Fitrawati F. Using 6-3-5 Brain writing in helping senior high school students doing brainstorming in writing process. Journal of English Language Teaching. 2018;7(3):531-537.
12. CNN Business Pham S. by Updated 0622 GMT (1422 HKT) February 28, 2019. TikTok hit with record fine for collecting data on children <https://edition.cnn>.

- com/2019/02/28/tech/tiktok-ftc-fine-children/index.html. Erişim tarihi: 28.02.2019.
13. Bauman S, Rivers I. Virtual worlds. In: mental health in the digital age. London: Palgrave Macmillan. 2015:117–140. https://doi.org/10.1057/9781137333179_8
 14. Valkenburg PM, Peter J. Online Communication among adolescents: an integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *J Adolesc Health*. 2011;48(2):121–127. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.020>
 15. Ouellette L, Wingelaar M, Heiser H, Broad A, Andrews-Dickert R, Jones J. YouTube and risky behaviors in adolescents: The “choking game”. *The American journal of Emergency Medicin*. 2019;37(1):152-153. <https://doi.org/10.1016/j.ajem.2018.05.001>
 16. Rodham K, Hawton K. Epidemiology and phenomenology of nonsuicidal self-injury. In: Nock MK, editors. *Understanding Nonsuicidal Self-Injury: Origins, Assessment and Treatment*. Washington, DC: American Psychological Association; 2009:37– 62. <https://doi.org/10.1037/11875-003>
 17. Nock MK, Joiner TE, Gordon KH, LloydRichardson E, Prinstein, MJ. Non-suicidal self-injury among adolescents: diagnostic correlates and relation to suicide attempts, *Psychiatry Res*. 2006;144(1):65–72. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2006.05.010>
 18. Nyst C. Privacy, Protection of Personal Information and Reputation Rights, Discussion Paper Series: Children’s Rights and Business in a Digital World, United Nations Children’s Fund (UNICEF), March 2017. https://www.unicef.org/csr/css/UNICEF_CRB_Digital_World_Series_PRIVACY.pdf Erişim Tarihi: 10.02.2019.
 19. Socialblade, <https://socialblade.com/youtube/top/country/tr/mostviewed>, Erişim Tarihi: 10.02.2019.
 20. UNICEF, More than 175,000 children go online for the first time every day, tapping into great opportunities, but facing grave risks, 2018. <https://www.unicef.org/eca/pressreleases/more-175000-childrengo-online-first-time-everydaytapping-great-opportunities>. Erişim tarihi: 17.02.2019.
 21. Atalay GE. Sosyal Medya ve Çocuk: “Babishko Family Fun TV” İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi. *Erciyes İletişim Dergisi Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı*. 2019;(1):179-202. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.484856>.
 22. Marôpo L, Vitorino Sampaio I, de Miranda NP. Top Girls on YouTube. Identity, Participation, and Consumption. In: Eleá I, Mikos L. editors. *Young & Creative. Digital Technologies Empowering Children in Everyday Life*. Gothenburg: Nordicom; 2017. p. 65-76
 23. Jorge A, Marôpo L, Nunes T. ‘I am not being sponsored to say this’: a teen youtuber and her audience negotiate branded content. *Observatorio (OBS)*. 2018;12(1):76-96. <https://doi.org/10.15847/obsOBS0001382>
 24. Steinberg SB. Sharenting: children’s privacy in the age of social media. *Emory Law Journal*. 2017;66:839-884. <https://www.thetimes.co.uk/article/child-abuse-on-youtube-q3x9zfkch>, Erişim tarihi: 10.02.2019.
 25. <https://nakedsecurity.sophos.com/2019/02/22/pedos-pollute-youtube-comments-on-kids-videos-advertisers-flee/> Erişim tarihi: 10.02.2019.
 26. Mascheroni G, Ólafsson K. Net Children Go Mobile: Risks and Opportunities. Full Findings Report, Second Edition, CO-Funded by EU, Milano: Educatt, May 2014.
 27. Papacharissi, Z. *A Private Sphere: Democracy in a digital age*. Cambridge, UK: Polity; 2010.
 28. Berman G, Albright K. Children and the data cycle: Rights and ethics in a big data world. <https://www.unicef-irc.org/publications/907-children-and-the-data-cyclerights-and-ethics-in-a-big-data-world.html> Erişim Tarihi: 17.02.2019.
 29. Nansen B, Jayemanne D. Infants, interfaces, and intermediation: Digital parenting and the production of “iPad Baby” videos on YouTube. *J Broadcast Electron Media*. 2016;60(4):587-603. <https://doi.org/10.1080/08838151.2016.1234475>
 30. Boyd D. Taken out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics. [Doctoral Dissertation]. Berkeley, CA: University of California; 2008.
 31. Ess C. New Selves, New Research Ethics? In: Fossheim H, Ingierd H, editors. *Internet Research Ethics [Internet]*. Hellerup: Cappelen Damm Akademisk; 2015. p. 48-71.
 32. Steen-Johnsen K, Enjolras B. Social Research and Big Data – The Tension between Opportunities and Realities. In: Fossheim H, Ingierd H, editors. *Internet Research Ethics [Internet]*. Hellerup: Cappelen Damm Akademisk; 2015. p. 122-140.
 33. Howard A. “Open Government Experts Raise Concernsabout ‘Mosaic Effect’ in Open Data Policy”, *E Pluribus Unum*, May 20, 2013. <http://epluribusunum.org/2013/05/20/open-data-mosaic-effect/> Erişim Tarihi: 28.02.2019.
 34. Hourcade JP, Mascher SL, Wu D, Pantoja L. Look, my baby is using an iPad! An analysis of YouTube videos of infants and toddlers using tablets. *Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems*; 2015 April; ACM; p. 1915-1924. <https://doi.org/10.1145/2702123.2702266>
 35. Acar G, Eubank C, Englehardt S, Juarez M, Narayanan A, Diaz C. The Web Never Forgets: Persistent Tracking Mechanisms in the Wild. *Proceedings of CCS’14*; 2014 Nov 3-7; Scottsdale, Arizona: ACM; p. 674-689. <https://doi.org/10.1145/2660267.2660347>
 36. Reyna, V, F. Farley. Risk and Rationality in Adolescent Decision Making: Implications for Theory, Practice, and Public Policy. *Psychological Science in the Public Interest*. 2006;7(1):1-44. <https://doi.org/10.1111/j.1529-1006.2006.00026.x>
 37. Knoll LJ, Magis-Weinberg L, Speekenbrink M, Blakemore SJ. Social influence on risk perception during adolescence. *Psychol Sci*. 2015;26:583–92. <https://doi.org/10.1177/0956797615569578>

38. UN General Assembly Convention on the Rights of the Child, General Comment No 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence, [document on Internet, 6th December 2016. http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?TreatyID=5&DocTypeID=11 Erişim Tarihi: 28.02.2019
39. Chung G, Grimes S. Data Mining the Kids: Surveillance and Market Research Strategies in Children's Online Games. Canadian Journal of Communication. 2005;30(4):527-548. <https://doi.org/10.22230/cjc.2005v30n4a1525>
40. Durak Y. İnternet yoluyla kişilik haklarına saldırı ve hukuki koruma. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 2014;22(1):101-125. <https://doi.org/10.15337/SUH.2017.38>
41. Vozmediano M, Garcia-Jimenez A, Menor-Sendra J. Teen videos on Youtube: Features and digital vulnerabilities. Comunicar. 2018;54(26):61-69. <https://doi.org/10.3916/C54-2018-06>
42. UN Global Pulse (2013) Big Data for Development: A Primer, Accessed at http://www.unglobalpulse.org/sites/default/files/Primer%202013_FINAL%20FOR%20PRINT.pdf Erişim Tarihi: 11.02.2019.
43. Rakesh T, Khogare MG. Survey of biometric recognition system for iris. International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering. 2012;2(6):272-276.